

**ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ УПРАВЛІННЯ ЛАНЦЮГАМИ
ПОСТАВОК З УРАХУВАННЯМ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Колодізева Тетяна Олександрівна, к.е.н, доцент, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, kolodizeva@ukr.net

Важливою умовою підвищення конкурентоспроможності та ефективності діяльності вітчизняних підприємств є формування ними ефективних ланцюгів поставок (ЛП) та впровадження в свою діяльність принципів управління ланцюгами поставок (УЛП, SCM – Supply Chain Management) – найсучаснішої концепції управління підприємствами, яка є результатом розвитку менеджменту, маркетингу та логістики та відповідає вимогам сучасного етапу розвитку економіки, що характеризується розвитком мережевого виробництва, є економікою компетенцій та взаємодії. Це обумовлює актуальність удосконалення теоретичного підґрунтя концепції SCM та уточнення основних теоретичних положень цієї концепції.

Визначенню поняття УЛП приділяли увагу вітчизняні і закордонні вчені, міжнародні логістичні організації (Європейська логістична асоціація – ELA, Рада логістичного менеджменту – CLM, Рада професіоналів в галузі управління ланцюгами поставок – CSCMP та ін.). Серед вчених, які досліджували сутність цього поняття – Є. В. Крикавський, В.І., Сергєєв, Дж.Сток, Д. Ламберт, Д. Менцер, Р. Хендфілд, М. Купер. Г. Стівенс та ін. Але, незважаючи на значну кількість визначень поняття УЛП, його сутність залишається все ж таки не в повній мірі зрозумілою, що обумовлюється існуванням певних теоретичних суперечностей.

Метою дослідження є узагальнення теоретичних підходів до визначення поняття управління ланцюгами поставок та уточнення цього поняття з урахуванням сучасних тенденцій розвитку національної економіки.

Перший теоретичний підхід до визначення УЛП акцентує увагу на координації та інтеграції логістичних процесів між учасниками ланцюгів поставок. Так, Д. Ламберт і Дж. Сток підкреслюють, що УЛП – це інтегрування ключових бізнес-процесів, починаючи від кінцевого користувача та охоплюючи всіх постачальників товарів, послуг та інформації, що добавляють цінність для споживачів та інших зацікавлених осіб [3]. Автори розглядають УЛП як інтегровану бізнес-концепцію міжфункціональної та міжорганізаційної координації. Так Д. Менцер визначає УЛП як систематичну і стратегічну координації традиційних бізнес-функцій і тактики при реалізації цих бізнес-функцій в конкретній компанії і у всіх фірмах ланцюга поставок з метою покращення довгострокової діяльності окремих компаній і ланцюгів поставок в цілому [6]. Хендфілд Р. Б. також визначає УЛП як концепцію, головним завданням якої є інтеграція постачання та контролю над матеріальним потоком [4].

Другий теоретичний підхід фокусується на функціях управління та визначає УЛП як філософію або метод менеджменту. М. Купер та ін. [5] трактують УЛП як інтегративну філософію управління загальним потоком у каналі від початкового постачальника сировини до кінцевого споживача й за його межі, включаючи процес утилізації. В збірнику «Стандартів з логістики та управлінню ланцюгами поставок» наведено визначення УЛП як організації, планування, контролю і виконання товарного потоку, від проектування і закупівель через виробництво і розподіл до кінцевого споживача відповідно з вимогами ринку до ефективності за витратами [8].

Третій теоретичний підхід концентрує увагу на фокусній компанії та управлінні її взаємовідносинами з ключовими учасниками ланцюга поставок – партнерами, які приймають безпосередню участь у створенні вартості для клієнта. В контексті цього підходу, УЛП полягає в встановленні довгострокових відносин з постачальниками та споживачами, укладанні взаємовигідних угод, розподілі ризиків та вигід, переході від конкуренції, обов'язків та недовіри до взаємної підтримки та вільному обміну інформацією [2,7].

Четвертий теоретичний підхід визначає УЛП як відповідь на запити споживачів щодо створення споживчої вартості, як синхронізацію вимог споживача з потоком матеріалів від постачальника [9] для досягнення оптимізації ланцюгів поставок за критеріями обслуговування споживачів та зниження витрат на одиницю продукції за рахунок оптимізації ланцюга вартості, що утворюється в результаті додавання вартості на кожному етапі створення продукції або послуг. В центрі уваги цього теоретичного підходу – реалізація процедури «конструкції – деконструкції – реконструкції» ланцюга вартості, яка, за визначенням Є.В. Крикавського повинна бути узагальненою оцінкою ланцюга поставок щодо його результативності в аспектах обслуговування клієнтів, генерування доходу (прибутку), еластичності, інноваційності, відповідності бізнесу людським цінностям [1].

Треба відзначити, що визначення сутності концепції УЛП є деякою мірою похідним від визначення сутності ланцюга поставок. Аналіз літературних джерел свідчить, що: використання об'єктно-просторового підходу до визначення ЛП передбачає трактування сутності УЛП як координації та інтеграції логістичних процесів учасників ланцюгів поставок; використання процесного підходу до визначення ЛП передбачає представлення сутності УЛП як реалізації функцій управління процесами в ланцюзі поставок; використання поведінкового підходу до визначення ЛП орієнтує на розгляд сутності УЛП як формування взаємовигідних відносин з ключовими учасниками ланцюга поставок; визначення ланцюга поставок у світі його трансформації в ланцюг вартості для задоволення вимог споживачів, який передбачає утворення синергетичних ефектів в ланцюзі поставок та підвищення ефективності логістичної діяльності через забезпечення високого рівня логістичного сервісу при зниженні рівня логістичних витрат означає розгляд сутності УЛП як управління, синхронізованого із запитом споживачів.

Вважаємо, що УЛП є синтетичним поняттям, під яким слід розуміти філософію і метод менеджменту; координацію і інтеграцію логістичних операцій, функцій і процесів; формування взаємовигідних партнерських

відносин між учасниками ланцюгами поставок для задоволення вимог споживачів щодо підвищення споживчої цінності продуктів/послуг при одночасному зниженні їх вартості для забезпечення їх конкурентоспроможності на національному та світовому ринках. Підвищення конкурентоспроможності українських товарів і послуг на внутрішньому та світовому ринках повинно стати основною тенденцією розвитку національної економіки.

Ефективне використання систем УЛП пов'язано з необхідністю вирішення низки теоретико-методичних та практичних проблем та обумовлює доцільність подальших наукових досліджень в цьому напрямі.

Література: 1. Крикавський Є.В. Ланцюг вартості Портера (конструкція, деконструкція, реконструкція) та управління за цінностями / Є.В. Крикавський, З. Патора-Висоцька. Маркетинг і менеджмент інновацій, 2015, № 2, С. 121-13.

2. Сергеев В.И. Еще раз к вопросу о терминологии в логистике и управлении цепями поставок / В.И. Сергеев // Логистика и управление цепями поставок. – 2006. – № 5. – С. 6-18.

3. Сток Дж. Р. Стратегическое управление логистикой / Дж. Р. Сток, Д. М. Ламберт; пер. с англ. 4-е изд. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 797 с.

4. Хэндфилд Р. Б. Реорганизация цепей поставок. Создание интегрированных систем формирования ценности / Р. Б. Хэндфилд, Э. Л. Николс, мл. ; пер. с англ. – М. : ИД "Вильямс", 2003. – 416 с.

5. Cooper M.C. Meshing Multiple Alliances / M.C. Cooper, L.M. Ellram, J. Gardner, A. Hanks // Journal of Business Logistics. – 1997. - №18 (1). – С. 67-89.

6. Mentzer J.T. Defining Supply Chain Management/ J.T. Mentzer et al. // J. of Business Logistics. 2001. V. 22. № 2. CLM. 2001. P. 18. (Пер. В.И. Сергеева)

7. Lee Hau L. Zarządzanie łańcuchem dostaw: Sekret najbardziej efektywnych łańcuchów dostaw. / Hau L. Lee // HARVARD BUSINESS SCHOOL PRESS, 2006. – S. 99–128

8. Logistics and Supply Chain Management: Modern Trends in Germany and Russia: IV Terminology in logistics: Annex, Том 1; European Logistics Association; Изд. ELA, 1991. – 117 с.

9. Stevens Graham C. Integrating the Supply Chain/ Graham C. Stevens [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cc.sjtu.edu.cn/G2S/eWebEditor/uploadfile/20130422113932110.pdf>